

МОДУНАВКА

А.

№ 36.

Београдъ 6. Септембра.

1846.

НЕВЪРНА ЕЛЕНА.

(Истинијији догађај.)

одъ Алексе Десимировића.

(Продуженіе.)

Путъ, съ којгъ се Боголюбъ случайно вратио био, наскоро онъ опеть предузме. У невалајству већъ окорела лукава Елена съ неизброянмъ полюбцима и силнимъ сузама испрати га подалеко. Она се чинаше као да јој е немогуће съ ињиме се разстати. — Садъ слѣдує узаймно „Съ Богомъ“ и бездѣлна Елена, пошто се съ Боголюбомъ разстане, пуна пакленогъ веселя врати се. Каква згодна прилика за безчовечнији покоръ!

Невалајство буде продужено. — Новий срамнији любезникъ био је Ахметъ, богатъ али свирѣпъ и безчовечанъ Турчинъ, млађији братъ убиенога Исмаила. Онъ је био врховнији заповѣдникъ у граду. — Нему буде тайна наскоро одкривена. — У какво је станѣ тимъ онъ постављенъ био, као и то: шта је и колико је могао учинити, то треба запытати време, шта су, кои су и какви су онда Турци били? Но онъ за ћи по своме обичају свою ярость и освету подпуно наситити, заште одъ и нему одане любезнице, срамне Елени, совѣтованѣ! Онъ наскоро умири се, кадъму Елена цѣлый свой крвавији планъ, по комъ мужу свомъ осветити се намѣрава, изкаже. Слѣдујији данъ провела је Елена противъ обичая свога съ Ружицомъ првий и последњи путъ у сасвимъ веселомъ заниманију, али за страховито бездѣлје приправљању.

Смркло се, али на плавомъ небу никакве звѣзде видити се ће могло, јеръ текъ што је сунце своју руменъ са запада скупило — пла-

мено море обузме цѣлый дворъ несрѣћногъ Боголюба. — Вика одъ разярены Турака свакога је и једанъ коракъ ближе приступити устрашавала, а жалостна вика бѣдне Ружице јерца је цепала — нитко јој помоћи ће смео. Ружица бы заиста садъ жертва пројдијућегъ пламена постала, да ће крвавији планъ изискивао, да она спасена буде. — Нѣколико варвара продрују бѣснећији пламенъ и ю полу мртву, не отцу, но опаке маћије већој освети, избаве. Лукавство Елени и овде ће оскудјевало: — съ разчупаномъ косомъ, съ ужаснимъ лукомъ трчала је она по сокацима и на помоћ свакога позывала. — У овакомъ стану страже Турска ухвати је. Она се жестоко отимала; — ал' јој је звека ланаџа, у којима је Ружица већъ тежко уздисала, — пристатана је била; јер је знала, да ће је то повелитељицомъ града учинити, као што је у њеномъ плану забилjeжено было. Турски законъ прими, брзо постане супруга Ахметова. Несрећна Ружица постане бѣдна робина мрзке маћије. Дворъ Боголюба буде разоренъ, благо разграбљено, а онъ у тайномъ совѣту Ахмета и невѣрне Елени на грозну онда обичну смртъ осуђенъ.

А гди је сада Боголюбъ — шта сада ради онъ у удалјномъ свету? да ли му се барује сују овай немилый судбе ударъ, ма на кој начинъ показао? Шестъ мѣсецји провео је преко ширине морске, безъ да је и найманъ о томе што чути могао. Приближи се већъ и данъ жељногъ повратка. У вече у очи дана љеговога повратка, кадъ се онъ съ найпрѣятніјимъ представљенијима, како ће његова вѣрна Елена јоштъ изъдалека съ пунимъ радостнији суза очима дочекати га, како ће га съ разширенима рукама поздравити, — како ће га, као зора лѣпа, Ружица љнима бѣлима рукама загрлiti — наслажавао, изненада добије одъ једнога непознатогъ

дана писмо. Позна руку свое Елене, и садъ бы се можда обрадовао био, докъ небы га отворю и прву врсту баръ прочитао, ио прво, што е на писму прочитао, было е „изъ тавнице.“ Ово га потресе, руке му задрећу. — Ђдва отвори писмо, у нѣму ово паће:

„Гдѣ си Боголубе, гдѣ си милый супружес мой! гдѣ си? на комъ си краю свѣта, на коимъ морскимъ ширинама, бѣдне, у лютимъ ланцима стенюће робић, твоє несрѣћне Елена, цвилећи гласъ да те тражи? Гдѣ си, да чуешъ како у мрачной тавници горко уздише твоя несрѣћна Елена, вене твоя пролећне красоте бѣдна Ружица? — Убіеный несрѣћникъ био є братъ бездѣлногъ Ахмета, градскогъ поглавара. Вальда земля ніє га хтѣла у своя иѣдра више крити, земля участница наше супружеске вѣрности, супружеске среће. Срамна смртъ нѣгова била є одкривена. Безбожный Ахметъ, у звѣрской яости, спали, разори, сатре и у пепео преобрата све, што си имао. Ху! и садъ ми срѣде држће, кадъ се оне страховите ноћи опоменемъ. Мы бы у прождирућемъ пламену онда найжалостніе скончали се, да нась варваръ заръ већој својој освети и яости почитедо ніє, и ево у мрачной ноћи ладны стѣна оплакуемо горко нашу судбу, несрѣћный животъ. Похити, избави! похити ако юштъ последня искара супружеске любави, — супружеске вѣрности, угасила се ніє, похити ако ниси заборавio, да си супругъ, ако ниси заборавio, да си отаць! — На брегу съ оне стране Језаве наћићешъ брода. — Онъ є велике душе, нѣму се повѣри као себи самомъ. Онъ ће ти тавницу нашу и врата, коя самъ зна отворити, показати, нѣговомъ ћешъ помоћу наше ланце раскинути, на своме броду избавити, на кратко онъ ће нась срећнимъ опетъ учинити, за кое наше топле сузе бытће нѣговомъ благородномъ срцу пуна благодарность. — Похити само, — да нась ту га неугуши. — Твоя вѣрна Елена.“ —

(Конаць слѣдуе.)

ЕЗЫКЪ СРБСКИЙ

и нѣгово садашнѣй колебанїй.
Од-кудъ, крозъ што, зашто, и куда?
(Продуженіе.)

Дакле тако исто, као што нашъ милый езикъ сада изъ чауре, изъ круга и ограничия свои поособны одѣленія, свои провинциализму-

са, ванъ ићи мора къ соединителномъ средоточију цѣлости и совершенства једнога езика югославенскога, србскога: тако ће исто таковиј и онда, када ову цѣљ, ово соединително средоточије числа и тѣла већегъ достигао буде, опетъ изъ совершенства и средоточија свога великога круга ванъ ићи морати, тражећи веће совершенство, кругъ пространіј, тражећи соединително средоточије цѣлости једнога езика славенскога. — Ово є друга епоха историј; бывана и образованія езика нашега, и нѣгове идеје, нѣговогъ смысла. Пакъ онда истомъ, кадъ овай нашъ садашнїй бывајоћи, свою идеју, смысао, развијајоћи, провинциализиратиј езикъ, ову свою последнюю цѣљ, ово средоточије езика славенскога достигао, и изъ югославенскога славенскимъ езикомъ постао буде, онда кадъ воскресне и опетъ доће, када првоначалио неразвијено сѣме славенскога езика, кое већи одавно кликало, нарастло, и гране пустило, опетъ као совершеный, развијеный, плодъ доће, изъ свега съмна у плоду совершенства воскресне, онда ће се истомъ овай средоточній, совершеный езикъ славенскій, книжевній, ограничавати, у самомъ себи живити, око самога себе движати се, и одозго, изъ свога совершенства и образованіе идеје, развијеногъ смысла, доле на провинциализмусе живы народа славенски дѣјствовати, пакъ вальда и у народу оживити. — Ово є трећа епоха бывајоћегъ, свою идеју развијајоћегъ, и последнюю цѣљ свога бытіја тражећегъ, садашњегъ, провинциализиратогъ, езика славеносрбскогъ.

Ал' є ово одъ круга нашега вида далеко удаљно и звечи као јданъ членъ вѣре, премда є стварь наравна, законна, и судећи по данашњимъ симтомама, явнимъ знацима езика славенскогъ, стварь необходима. Доста, да се сада очевиднимъ бываниемъ езика србскогъ, югославенскогъ, езика книжевногъ, къ цѣли бытіја овога езика спѣшити мора.

Видили смо, да нашъ садашнїй волнѹюћи се езикъ тражи величину већу, да спѣши къ своме првому средоточију, да се централизира, да быва, и да хоће да постане езикомъ централнимъ, езикомъ јужнимъ славенскимъ. Централизованѣ є законъ нарави, законъ свеобщитїй, и садашня колебанія нашега езика провинциализиратогъ, єсу нужда нѣгове историј, нѣговога бывана, нужда онога закона, који влада вселеномъ. Зато нетреба ванъ ићи изъ наравнога закона, изъ нарави и историје езика, срѣ самъ онда противъ ићи, бунтовникъ противъ

закона, бунтовникъ противъ народа нарави и исторіе єзыка. Шта ће рећи ово движеніе, овай садашњій не проклетый, него благодативій животъ нашегъ єзыка? шта ће рећи онай изворъ, и нуждныи изворъ, и узоръ садашњага таласана, колебанія, одбіянія и повлеченія, вреднія элемента нашега єзыка, и ратованія партая? шта ће рећи, и шта намъ велегласно говори ова движења се жива, богата, крѣпка наравь нашега єзыка? То ће рећи, да овай єзыкъ быва, да своимъ движеніемъ, да своимъ животомъ, свое средоточіе тражи, да хоће да буде, да постане єзыкомъ центральнымъ, средоточнымъ, соединителнымъ, єзыкомъ югославенскимъ; рећи ће, да изъ чауре свои нарѣчія хоће да воскресне; рећи ће, да овимъ своимъ благодатнимъ движеніемъ, своимъ животомъ цвати, јрь в вѣћу у многочисленімъ, на разнима гранама Југославена нараслімъ, нарѣчіјама листао, и да хоће изъ овога садашњага движенія и свога живота плодъ совершиенства да роди, да у плоду и свое првомъ совершенству воскресне, да се преобрази, и у свое преображенію опетъ да дође. Зато остат у нарави, и у закону нарави, у исторіи єзыка, и неговори, да се новы єзыкъ куј. Остат у нарави, у животу и бываню, у овој исторіи єзыка, особито кои си позванъ, пакъ нарочито кои си позванъ и избранъ, кои простирано вѣжество имашь цѣле идеје, свега смысла, бываюћегъ, свое границе распространяваюћегъ єзыка, и његовогъ досадашњегъ бытія; остат у нарави и буди бываню, идеји, єзыка развијаню, у помоћи, перуши зидаюћи, перуши тѣло велико зидаюћи чауру малу, зидай рушећи, рушећи ограничіја бываюћегъ, свой кругъ, свою границу, распространяваюћегъ, свое совершенство, свой плодъ соединителногъ средоточіја тражећегъ єзыка, нетерай пупольке натрагъ у кору, неограђивай, него ослобођавай границе, води на полѣ, јрь вѣжество имашъ, јрь си позванъ, изъ сѣмена и жиле, изъ стабла, изъ грана и лишћа, цвѣтъ, и првый плодъ єзыка, да у будућемъ далјемъ времену, изъ сѣмена овога плода средоточіја, опетъ израсте плодъ средоточіја једнога єзыка славенскогъ. —

У овоме се состој животъ нашегъ, животъ славенскогъ єзыка, и овде є назначена точка стања садашњи србски, югославенски филолога, овде у средоточіју, дакле не опредѣлiti хотѣти овай є, онай є, садашњій и прошавши єзыкъ, єзыкъ србски, не времена и

плодове свога живота, свое вѣжество губити, и оваково бытіе назначити, градъ, којега ће Гениј, живый духъ єзыка, преко иоћи порушити, градити хотѣти, него бывало єзыка у помоћи быти, и ко назначеной цѣли бытіја спѣшити. Ако се ова велика, наравна, и врло важна истини, да реченији єзыкъ быва, до свѣсти свеобщите, явне, публичне, подигне, онда ће се и трагови овога бываня, свега смысла, цѣле идеје єзыка развијаня, изъ єзыка славенскогъ и србскогъ, старогъ и новогъ, и садашњегъ провинцијализатора тражати, наћи, и начинъ бываня, овога развијанѣ опредѣлiti моћи.

Нетреба дакле одозго доле, него се мора одоздо горе ићи, нетреба животъ умртвiti, движеніе и быванѣ укочити и задржати хотѣти, єзыкъ старый новы славенскій, овай онай србскій, не ове движење се елементе єзыка славенскогъ укочити, и залудъ укочити хотѣти, него треба нарави образуюћој у помоћи быти, изъ заметака живота животъ и цѣль єзыка образовати. Дакле се неможе оно, што є было постављати за цѣль бываня, него треба изъ онога, што є было къ цѣли бытіја спѣшити.

Тако дакле треба да се све партас у цѣли соедине, да се у назначеној средоточноЯ, соединителноЯ цѣли єзыка србскогъ, югославенскогъ, соедине. Овде нека кератую, нека нетраже побѣде, гдј є пема, гдј є у садашњемъ и будућемъ времену быти неможе, нека соединенимъ силама къ овой једной цѣли спѣши, и нека ратую, и лавре побѣде са памятницима заслуге траже, ва овоме путу спѣшенија къ једной цѣли. У цѣли дакле нека буде соединеніе, миръ, аліансија. Гдј є једна цѣљ, ту є тѣла образованѣ, гдј су више противословећи цѣли, ту є разореніе. Наравь пакъ спѣши къ својој цѣли, и образује не само тишиномъ, него и тресеніемъ, громомъ, громљавиномъ, жестокосћу вулканскомъ, ватреномъ. Овде, спѣшенија къ цѣли образовања, у образованю, у развијаню тѣла нека се, гдј другачије образъ истине на поверхность светлости изићи неможе, овде нека се ратује.

(Продуженіе сљедуј.)

ОДЬ СМРТИ НЕМА ЛѢКА.

Право! и нетреба да га има, јрь бы га иначе богатирци мѣсто салате ели, а сиротина бы морала печена безъ салате ести (?). Лако

все мыслити може, у какой бы цѣни ово живота растѣніе стаяло, кое бы смерти пркосити могло. Свѣтъ бы самимъ богатирцима населѣнъ было. Но были тимъ богатирцима поможено было? Я мыслимъ да небы; па будући да они осимъ єдения, піеня, возаня, яшения и други маленкостій ништа нечине, него іїмъ све и сва други раде, то бы принуђени были, съ овымъ животворнымъ растѣніемъ читаве магазине напутити за свое куваре, пекаре, кочіяше, ловце, улаке, чизмаре, кројче, актере, музыканте, секретаре, собне служителъ, собне служавке, и за ильду други потребы створеня. Каква бы се грудна сума новаца за човечій животъ трошила? Но одъ кудъ бы се ти новци извадили, кадъ бы се брой раденика, производителя, занятлія и арачъ плаћаюћи глава тако яко умалю? Я мыслимъ, да бы се обытательни цѣле Европе, т. в. вѣчноживѣи богатирци, сви у едной вароши смѣстити могли! Шта бы казали на то лѣкарі, аптекари, свештеници и гробари, кадъ бы управъ найбогатіи люди смерти пркосити могли? Ту бы ови поали: „Плачу и рыдаю, ёгда помышляю“ — животъ! Прекрасно є ureћено, што сви безъ разлике умрети морамо, и што се смерть нити одъ тѣлохранителя, нити одъ страже уплашити, нит' одъ сїйности богатства заслепити дае, нити мари, нит' се може знацима сиротинъ умекшати. Да живи смерть! Я самъ тога мнѣнія, да бы валао овомъ неумытномъ судіи мѣсто косе, коя нась много на голотину опоминѣ, мѣрило правде у руке метнути; овой є символъ много приличнї за смерть, неже л' орудіе убийства, кое главе коси.

Свтиміє Аврамовићъ.

АТЛАСЪ СЛАВЯНСКИ ЄЗЫКА.

Изъ общти новина разумѣвамо, да є овы дана изишла у Бечу на нѣмачкомъ єзыку слѣдуюћа, за свакога славянскога списателя врловажна книјига: „Kurzgefasste tabellarisch bearbeitete Anleitung zur schnellen Erlernung der vier slawischen Hauptsprachen. Ein Leitfaden um in kurzer Zeit sich die böhmische, polnische, illyrische und russische Sprache vergleichungsweise eigen zu machen. Mit einer reichhaltigen gewählten Wörtersammlung und vielen Gesprächen des gewöhnlichen Lebens.“

Nach den vorzüglichsten Quellen im Vereine mit Mehreren bearbeitet und herausgegeben von R. A. Fröhlich.“ Ово є сада право дѣло тога рода у европейской книжевности. Мы га юште видили и не можено мнѣніе наше изразити. Но име списателство ємствуете намъ, да є посао честитъ и савршенъ. Џена є 1 фр. и 24 кр. спр.

Учредникъ.

АНЕКДОТЕ.

1.

Еданъ ораторъ, кои є хвалю Алфонса, краља Арагонскогъ, да є онъ краљевскій потомакъ, краљевскій сынъ и краљевскій братъ, добые одъ окова владѣтеля одговоръ: „Све што вы мени за похвалу приписуєте, я несматрамъ ни запито; јеръ ово достоинство, кое я уживамъ, принадлежи моимъ предцима. Истинито пакъ благородство є наследство, но плодъ и награда добродѣтельи.“

2.

У време Наполеоновогъ владана узму некоме Французу у войску сына, кои є само једно око имао. Отацъ мыслећи, да му сынъ зато, што є ћоравъ, неможе быти у солдате примљњъ, отиде къ комисару военомъ, и каже му, да є његовъ сынъ једноокъ. „Ништа зато — одговори комисаръ — једно є око нужно, два су ока у човека само раскошь.“

3.

Агатоликъ сынъ лочарскій, кои є сретнимъ случаемъ на достоинство краљевско узвишенъ, свагда є давао на трапезу свою доносити земљано посуђе; а кадъ су га за причину пытали, одговори є: „Я ѿћу да се опоминѣмъ о момъ произошђеню, како бы ме опоминаніе то сачувало одъ гордости, коя уданашнѣмъ станови лако може именъ овладати.“

Јованъ Ј. Свтимієвићъ.

РАЗРѢШЕНИЕ ЗАГОНЕТКЕ У № 31.

Четири мачка была су свега, а то по томе: што свакій угао собній има предъ собомъ три остала угла, па тако и мачкови у њима обешени, па после высѣћи.

Т. В.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатнїи у Београду.